



FOLKEKIRKEN OG DENS MEDLEMMER

Folkekirkens medlemmer er en dejlig broget skare, der har mange forskellige grunde til, at de er medlemmer af folkekirken. Men der er også nogle ligheder, der gør, at man kan identificere forskellige typer medlemmer og forskellige forståelser af den kirke, som de ser sig som medlem af. Begge dele noget, der kan være godt at holde sig for øje. Dels når man skal opfordre folk til at stille op til menighedsrådsvalg. Og dels når man som nyvalgt menighedsråd overtager opgaven med at planlægge kirkens aktiviteter.

FOTO: FOLKEKIRKEN.DK

AF
JAIS POULSEN OG BERIT
WEIGAND BERG
hhv. evaluerings- og
udviklingskonsulent i
Folkekirkens Uddannelses-
og Videnscenter og
udviklingskonsulent i Kirkefondet

FUV gennemførte tilbage i 2020 en stor befolkningsundersøgelse. En del af den viden, som kom ud af denne undersøgelse, er allerede udgivet i to bøger. Men der er stadigvæk meget mere at sige. I bøgerne beskrives fem grundlæggende årsager til, at man er medlem af folkekirken. Heraf har de fleste medlemmer mere

end én årsag. I januar 2023 stillede vi – Jais Poulsen, FUV og Berit Weigand Berg, Kirkefondet - så et nyt spørgsmål til materialet. Nemlig: Hvem er de så, de medlemmer, der har en eller flere årsager til at være medlem? Hvem er det typiske medlem bag ved årsagen? Det vil vi vende tilbage til om et øjeblik.

Sideløbende med befolkningsundersøgelsen foregik der også et andet interessant arbejde, som både FUV og Kirkefondet var engageret i – et arbejde med at afdække, hvad

der skete i de landsogne, som bliver en del af et storpastorat. Her mødte vi også forskellige typer medlemmer, og en interessant forskellighed i, hvordan man beskrev den kirke, som man var medlem af. Det blev tydeligt, at der er flere forståelser af, hvad folkekirken er for en størrelse. Også det vil vi vende tilbage til. Hver for sig står begge dele som interessante fund. Men særligt interessant blev det, da vi stillede de to fund op ved siden af hinanden for at se, om de måske kunne "tale til hinanden" og dermed berige hinanden.

DE FEM MEDLEMSTYPER

Vi vender nu tilbage til befolkningsundersøgelsen. Man kan ikke tale om DET typiske medlem. Det er medlemmerne nu alligevel for forskellige til. Men man kan tale om fem forskellige typer medlemmer. Fagteknisk kalder man dem for arketyper. De findes med stor sandsynlighed ikke i deres rene form i virkeligheden, men er skabt som en slags symboler på de forskellige perspektiver, som folkekirkens

medlemmer bærer rundt på i mødet med folkekirken. De fem arketyper har vi navngivet; den kristne, den nationalkulturelle, familiemennesket, den lokale og samfundsborgeren. Titlerne giver muligvis sig selv, men for god ordens skyld vil vi lige sætte lidt flere ord på.

"Den kristne"

For "Den kristne" er forholdet til folkekirken bygget på et tros- eller værdifællesskab. Det kan være båret af troen på og forholdet til Gud, eller på en mere abstrakt oplevelse af at koble ind på noget, der er større end én selv, når man kommer i kirken eller på kirkegården. Det kan også være det kristne værdifællesskab, der bærer forholdet. "Den kristne" finder typisk en særlig ro, et rum for refleksion, håb, fred i sjælen, nærhed til Gud og glæde i gudstjenesten eller en generel bekræftelse af det kristne værdifællesskab. "Den kristne" troende søger også ofte et menighedsfællesskab og finder en skønhed i den fælleshed og genkendelighed, som

ligger i gudstjenestens liturgi. "Den kristne" kan fx finde på at sætte sig på en bænk på kirkegården eller sætte sig ind i kirken uden for almindelig gudstjeneste for at få en lille rolig og særlig stund. Vil man gerne motivere denne arketype til at gå ind i menighedsrådet eller at deltage i sognearbejdet på anden vis, så vil det formentlig virke godt at spørge, om vedkommende vil være med til at skabe nogle tros- eller værdibårne aktiviteter eller styrke trosfællesskabet eller det kristne værdifællesskab i sognet.

"Den nationalkulturelle"

"Den nationalkulturelle" finder sin tilknytning i et nationalkulturelt fællesskab. Kirken og religiøs praksis ses her som udtryk for national kultur, som finder genklang i både kirkens arkitektur og kirkens historie. På tilsvarende vis opleves gudstjenesten og det at komme i kirken som en bekræftelse af national kulturel tradition. "Den nationalkulturelle" finder fx en glæde i og interesse for forskellige ►

dele af kirkens byggetidspunkt og byggestil – det kan fx være forskellige dele af kirkerummet, alteret, døbefonten eller prædikestolen. Kirken ses som et nationalkulturelt monument og symbol på vores kulturs bestandighed. ”Den nationalkulturelle” kan fx finde på at gå en tur for at se på gravstenene og få en oplevelse af historiens vingesus, eller at vende sig om på kirkestien og se på kirken og finde ro og tryk i den fælles kulturelle historiefortælling. Denne arketype motiveres af at kunne være med til at opleve og synliggøre det nationalkulturelle fællesskab i kirken og dens aktiviteter. At gøre det tydeligt, hvordan folkekirken og netop jeres kirke er en vigtig del af kulturarven og af det, som bringer Danmark sammen.

”Familiemennesket”

For ”Familiemennesket” er folkekirken og de situationer, man kommer dér, en del af familietraditionen. Med dåb, konfirmation, bryllup og begravelse sætter folkekirken en ramme om familiefortællingen og bliver en bærer af familiens erindringskæde. Kristendommen ses ofte som en naturlig del af opdragelse. Gudstjenesten og det at komme i kirken er en familieaktivitet, og det familiemæssige relationelle er det bærende i situationen, og trosbekendelsen er noget vi gør sammen – en tradition som får særlig mening i kraft af relationen. Kirken og kirkegården er også stedet, hvor man mindes tidligere generationer. ”Familiemennesket” kan fx finde på at komme i kirken med sit barnebarn eller sine børn og tænde lys for et afdødt familiemedlem eller for at få en særlig eksistentiel snak. Eller man tager børnene eller børnebørnene med til det særlige smukke sted på kirkegården eller til familiegravstedet for at mindes, reflektere og koble ind på familiefortællingen. Når farfars gravsted skal nedlægges, vil ”familiemennesket” måske gerne have gravstenen med hjem i haven, og ”familiemennesket” vil gerne begraves i familiegravstedet og glædes over, at folkekirken hjælper og har en plan for, hvad der skal ske, når man dør, så familien ikke skal stå alene med ansvaret. ”Familiemennesket” brænder for at skabe gode familieoplevelser i kirken og vil måske gerne være med til at engagere sig i sognearbejdet med det som fokus.

HVAD KAN DET BRUGES TIL?

Når I skal opfordre medlemmer til at stille op til menighedsrådet, og når I som nyt menighedsråd skal overtage arbejdet med at planlægge aktiviteter, kan både disse medlemstyper og disse kirketyper være til hjælp for jer. Dels for at afklare, om der er medlemstyper og kirkeforståelser, som måske er underrepræsenteret i menighedsrådet, og dels når I overvejer, om I har aktiviteter, der passer både til alle medlemstyper og til alle kirkeforståelser. Desuden kan de give vigtige idéer til, hvad der kan motivere forskellige slags medlemmer til at engagere sig i menighedsarbejdet.

►
”Juleaften og konfirmationer i egen kirke kan betyde meget for disse medlemmer, som også kan finde motivation til at tage del i sognearbejdet for at passe på den kirke, som de holder så meget af”, skriver Jais Poulsen og Berit Weigand Berg.

”Den lokale”

For ”Den lokale” er kirken et naturligt lokalt samlingspunkt, og menigheden er en indgang til det lokale fællesskab. At gå i kirke er at tage del i det lokale fællesskab, og kirken er et sted, hvor man møder andre lokale og får venskaber. Konfirmationen ses som en fælles aktivitet, som man gør sammen med dem, man går i klasse med – den har med andre ord en lokal relationel primær motivation. Gudstjenesten ses som en bekræftelse af det lokale fællesskab, og salmerne og at synge sammen er en højt værdsat bekræftelse af fællesskabet. Kirkekaffen er vigtig for ”Den lokale”, da den skaber et rum for det lokale fællesskabs udfoldelse efter gudstjenesten. ”Den lokale” leder også efter bredere tilkobling i lokalsamfundet i deltagelsen i andre aktiviteter i kirken og minder måske sig selv og børnene om, at ville begraves på den lokale kirkegård, når han/hun dør. ”Den lokale” kan være interesseret i at engagere sig i sognearbejdet med henblik på at styrke kirken som et naturligt lokalt samlingspunkt, hvor menigheden kan lære hinanden at kende.

”Samfundsborgeren”

”Samfundsborgeren” ser folkekirken og tro som en social kontrakt. Folkekirken er en samfundsinstitution med nogle samfundsrelaterede funktioner – fx er folkekirken en social aktør og et sted, som er der for mennesker, der har behov for at blive hjulpet igennem en svær situation. Således ses folkekirken, gudstjeneste, religiøs praksis og tro som en coping-mekanisme, som folk kan gribe ud efter, når behovet opstår. ”Samfundsborgeren” oplever højtiderne i folkekirken som noget, der skaber samfundsmæssigt fællesskab, og ”samfundsborgeren” går hjem efter gudstjenesten i tilfreds forvisning om, at folkekirken er der for dem, der har behov for den. ”Samfundsborgeren” kan også glædes over, folkekirken er der, hvis han/hun skulle ske selv at få behov for den en dag. ”Samfundsborgeren” kan være interesseret i at engagere sig i det sociale arbejde i tilknytning til kirken og i menighedsarbejdet for at sikre, at kirken er der for udsatte grupper og for dem, der har mest brug for den.

DE FEM KIRKETYPER

Vi vender nu tilbage til kirketyperne, som dukkede op ud af undersøgelserne af storpastoraterne. På samme måde som man ikke kan tale om DET typiske folkekirkemedlem, kan man heller ikke tale om DEN typiske holdning til, hvad kirken er. Her finder vi – fuldstændig uafhængigt fra befolk-



FOTO: FOLKEKIRKEN.DK

ningsundersøgelsens medlemstyper – fem forskellige kirker. De kirker, som bliver beskrevet er; bekendelseskirken, relationskirken, tilknytningskirken, traditionskirken og medlemskirken.

”Bekendelseskirken” er den kirketype, som beskrives af den, der bekender sig til den kristne tro og folkekirkens bekendelser. For dem har gudstjenesten en stor betydning, og den måde, som præsten videreformidler budskabet på, har afgørende betydning for, om de føler sig hjemme. Medlemmer, der er tilknyttet til kirken på denne måde, finder motivation i at skabe trosrelaterede aktiviteter i kirken og arbejde for et rigt trosliv i sognet.

”Relationskirken” er den kirketype, som beskrives af den, der har en tilknytning, der bunder i relationer og fællesskabet. Her er det fællesskabet eller menigheden, der er i høj kurs. For de medlemmer, der ser kirken på denne måde, har det betydning, at man føler sig hjemme sammen med de andre, der er i kirken. Derfor handler det om at skabe anledninger i kirkelivet til, at kirkegængerne får lært hinanden at kende, hvis man gerne vil styrke relationskirken.

”Tilknytningskirken” er den type, der beskrives af den, der har en tilknytning til den lokale kirkebygning og kirkegård. Det kan handle om relationer til kirkerummet, vigtige begivenheder, der har fundet sted i den pågældende kirke, at familiemedlemmer er begravet på kirkegården, eller at kirken opleves som en del af landsbyens kulturelle identitet. Steder har så stor betydning for denne type, at hverken gode prædikanter eller godt selskab gør den store forskel. Det har betydning at være til gudstjeneste i den kirke, hvor der ligger kære på kirkegården. Og dem kan man ikke sådan lige tage

med sig. Eller det har betydning, at det er dén kirke, der ligger i vores by. Juleaften og konfirmationer i egen kirke kan betyde meget for disse medlemmer, som også kan finde motivation til at tage del i sognearbejdet for at passe på den kirke, som de holder så meget af.

”Traditionskirken” er den type, der beskrives af den, der med glæde deltager i de folkekirkelige traditioner og ritualer, eksempelvis julegudstjenester, dåb, bryllupper og begravelser. Der er en del, der taler om en familiens kirke, som det har stor betydning at kunne vende tilbage til med kirkelige handlinger i familien. Medlemmer, som oplever tilknytningen til kirken på denne måde, motiveres af at kunne være med til at skabe en traditionsbærende kirke.

”Medlemskirken” er den type, der beskrives af den, der ser kirken som bærer af væsentlige værdier i samfundet, som man gennem medlemskab ønsker at bakke op om. Det er ikke sikkert, at dette medlemskab bliver bakket op af stor kirkegang og nok heller ikke en interesse for at komme i menighedsrådet.

Lige som med medlemstyperne er der ikke tale om, at man kun kan være interesseret i én type kirke eller kun har blik for en slags kirke. Mange medlemmer er interesserede i flere typer kirke. Det kan fx være familiemennesket, der både kan se sig selv som medlem af en traditionskirke, som danner rammen om vigtige familietraditioner, og som medlem af en tilknytningskirke, hvor en bestemt kirke er blevet til ’familiekirken’. Men det gælder alle medlemstyperne, at de ofte finder tilknytning i flere af kirketyperne samtidig og i varierende grad. •